

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1936 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten.

Motionen. I en inom riksdagens första kammare väckt och till dessa andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 225, har herr *Bagge* m. fl. hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen om att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att användas till i motionen angivna ändamål, närmast underlättandet av lämpliga lantarbetares övergång till självständiga jordbrukare och lantarbetarnas ålderdomsförsörjning.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Yttranden. Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från *statskontoret*, *generalpoststyrelsen*, *socialstyrelsen*, *pensionsstyrelsen* och *sparbanksinspektionen*, varjämte *svenska sparbanksföreningen*, *svenska lantarbetargivarnes centralförening* och *svenska lantarbetareförbundet* beretts tillfälle att yttra sig över densamma. De avgivna yttrandena hava såsom bilagor fogats vid utskottets utlåtande.

Utskottet. Det i motionen framställda förslaget avser icke blott att vara ett led i strävandena att förbättra levnadsvillkoren för en viktig befolkningsgrupp, de inom jordbruket anställda, utan även att stärka bandet mellan dem och jorden. Syftet är att på grundval av frivillig samverkan mellan de anställda och deras arbetsgivare samt med bistånd av staten skapa en i viss form organiserad sparverksamhet, vars uppgift skulle vara att komma de anställda till godo för bestämda angivna ändamål. De i motionen härvidlag avsedda ändamålen — att underlätta de anställdas övergång till självständigt jordbrukare eller ock att åt dem bereda ett sparat kapital att tillgå då arbets- och förvärvsförmåga avtaga — äro även enligt utskottets mening av den vikt, att varje utförbart förslag till deras tillgodoseende är värdefullt.

Motionärerna hava upptagit tanken i förslag i liknande syfte, som redan vid 1930 års riksdag gjordes till föremål för prövning och därvid vunno första kammarens bifall. Det uppslag, som sålunda givits, är av oförminskad

aktualitet och innebar ett försök att för allmänt bruk organisera de former för samarbete i förevarande syfte mellan jordbrukets arbetare och arbetsgivare, som redan tidigare vunnit en viss anslutning på frivillighetens väg. Motionärerna avse nu, att grundvalen för åtgärder i detta syfte skulle vara en frivillig överenskommelse mellan de intresserade, och att detta skulle vara förutsättningen för en medverkan från statens sida. Denna medverkan tänkes, i olikhet med vad fallet var i motionerna vid 1930 års riksdag, lämnad i form av regelmässiga årliga bidrag, en form som synes hava valts med tanke på den starka nedgång av inlåningsräntan under senare år, som kan befaras allvarligt motverka ett regelmässigt sparande.

Att ett sunt bedrivit sparande är av största vikt icke blott för den enskilde utan även ur samhällets synpunkt ligger i öppen dag. Denna tanke har ock upptagits av statsmakterna och kommit till uttryck bland annat i utredningar, som på senare år verkstälts och resulterat i positiva förslag på åtskilliga, förevarande motion närliggande områden. Utskottet vill i detta sammanhang endast erinra om bostadsproduktionsakkunnigas den 7 november 1935 avgivna betänkande med förslag till lag om sparföreningar m. m. ävensom befolkningskommissionens den 12 december 1935 avlämnade betänkande angående planmässigt sparande och statliga bostadslån. I det lagförslag, vari förstnämnda betänkande främst utmynnar, uppräknas bland föremålen för det planmässiga sparandet bland annat förvärv av bostad, grundande eller förkovran av jordbruk samt ålderdomsförsörjning. Även om i dessa utredningar delvis samma frågor beröras, som utgöra föremålet för nu förevarande motion, finner utskottet de i motionen angivna spörsmålen vara värda beaktande icke minst med hänsyn till den medverkan från arbetsgivarnas sida, som i motionen ifrågasättes.

Utskottet inser visserligen, att svårigheter måste möta vid försök att förverkliga motionärernas syfte, men finner detta ingalunda vara skäl nog att helt avvisa deras hemställan. Väl ha emot de i motionen gjorda förslagen framstälts invändningar av så vägande art, att önskemålets förverkligande i den av motionärerna tänkta formen kan synas vanskligt. Utskottet finner dock denna utformning mera vara att betrakta som ett uppslag för lösningen av en fråga, vars tillgodoseende, oavsett de vägar som måste väljas därför, dock måste anses som ett allmänt intresse. Uppenbart är emellertid, att den närmare utformningen av förslag till åtgärder i motionens syfte förutsätter en ingående utredning. Som en särskild fördel härvid kan dock anses, att denna komme att få ett nära samband med redan verkställda utredningar och kunde tillgodogöra sig därvid vunna resultat. Även själva verkställandet av en dylik utredning synes på ett naturligt sätt kunna anförtros åt redan befintliga organ, då den tydligen måste anknytas icke blott till ifrågasatta åtgärder för främjande av ett planmässigt sparande, utan jämväl till de statliga åtgärderna till jordbruksnäringens fromma i allmänhet.

Vid angivna förhållande finner utskottet icke anledning att göra annat uttalande om *formerna* för tillgodoseendet av ifrågavarande sparverksamhet,

än att tillskapandet av en ny vidlyftig organisation för ändamålet synes lika onödigt som ägnat att direkt motverka sparandets samhällliga syfte.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet, i anledning av ifrågavarande motion, I: 225, hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning rörande lämpliga former för att genom en organiserad sparverksamhet underlätta jordbruksarbetares övergång till självständiga jordbrukare och främja deras sparande för ålderdomen samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 16 maj 1936.

Å utskottets vägnar:

EDWIN BERLING.

Närvarande: herrar Berling, John Björck, Jacob Hansson, Holstenson, Karl Emil Johanson, Ekströmer, Heüman och Mannerskantz.

Reservation

av herrar *Berling, Björck, Hansson* och *Heüman*, som ansett utskottets utlåtande hava bort givas följande avfattning:

I en inom riksdagens första kammare väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 225, har herr *Bagge* m. fl. hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen om att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att användas till i motionen angivna ändamål, närmast underlättandet av lämpliga lantarbetares övergång till självständiga jordbrukare och lantarbetarnas ålderdomsförsörjning.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statskontoret, generalpoststyrelsen, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen och sparbanksinspektio-

nen, varjämte svenska sparbanksföreningen, svenska lantarbetsgivarnes centralförening och svenska lantarbetareförbundet beretts tillfälle att yttra sig över densamma. De avgivna yttrandena hava såsom bilagor fogats vid utskottets utlåtande.

Det i motionen framställda förslaget avser icke blott att vara ett led i strävandena att förbättra levnadsvillkoren för en viktig befolkningsgrupp, de inom jordbruket anställda, utan även att stärka bandet mellan dem och moderneringen. Ändamålet är att på grundval av frivillig samverkan mellan de anställda och deras arbetsgivare samt med bistånd av staten skapa en i viss form organiserad sparverksamhet, vars syfte skulle vara att komma de anställda till godo för bestämda angivna ändamål. Motionen avser att underlätta de anställdas övergång till självständiga jordbrukare eller ock att åt dem bereda ett sparat kapital att tillgå då arbets- och förvärvsförmåga avtaga.

I fråga om första huvudpunkten i motionärernas förslag anser utskottet syftet vara behjärtansvärt. Utskottet vill dock framhålla, att den första förutsättningen för förverkligandet av detta önskemål på den av motionärerna avsedda vägen, genom frivillig samverkan av jordbrukets arbetare och arbetsgivare, måste vara ett levande intresse för saken hos dessa själva. Att döma av de yttranden, som avgivits över motionen av Svenska lantarbetareförbundet och Svenska lantarbetsgivarnas centralförening, synes det icke vara möjligt att vinna någon verklig samling till förmån för motionärernas syfte. Innan det blivit ådagalagt, att ifrågasatta statsåtgärder uppfattas som ett behov av dem, som äga sin utkomst av jordbruksnäringen, kan enligt utskottets mening ingen anledning förefinnas för riksdagen att ingå på närmare prövning av föreliggande fråga.

Vad härefter beträffar andra huvudpunkten i motionärernas förslag, hava dessa framhållit: »Om blott sparkassans uppgift för pensionering av äldre tas i betraktande, bör ytterligare betonas att lösningen av folkpensioneringsfrågan vid fjolårets riksdag givit en fastare grundval än tidigare att bygga ett frivilligt, på ömsesidiga insatser baserat pensionssystem på. Man och hustru få enligt den nya lagen tillsammans närmare 350 kronor i folkpension, och det erfordras endast en livränta av ett par tre hundra kronor, alltså mindre än det nyss angivna livräntebeloppet, för att de, åtminstone om de ha en liten stuga, skola kunna draga sig fram någorlunda drägligt.»

Motionärerna hava härvid utgått från felaktiga utgångspunkter. Äkta makar få enligt den nya folkpensioneringslagen icke endast omkring 350 kronor, utan kunna få närmare 700 kronor tillsammans, således mera än som förutsättes inklusive den tilltänkta livräntan.

Vad beträffar motionärernas förslag att statens medverkan skulle lämnas i form av regelbundet utgående tillskott till av arbetare och arbetsgivare gjorda inbetalningar, synes denna form för statshjälpen böra möta allvarliga betänkligheter. Det lär knappast kunna undgås, att beviljande av statsbidrag för nu avsedda ändamål komme att följas av krav på motsvarande

förmåner från andra arbetargrupperns sida, vilka befinna sig i liknande svag ekonomisk ställning.

Utskottet kan i detta avseende helt instämma i de synpunkter statskontoret i sitt yttrande över motionen anført.

Slutligen torde i avseende å motionärernas hemställan om utredning och förslag i ifrågavarande syften böra framhållas, att dessa frågor vunnit ett visst beaktande i redan verkställda utredningar på närliggande områden. Utskottet vill i detta avseende hänvisa till bostadsproduktionskommitténs den 7 november 1935 avgivna betänkande med förslag till lag om sparföreningar m. m. ävensom befolkningskommissionens den 12 december 1935 avgivna betänkande angående planmässigt sparande och statliga bosättningslån. I ett av de lagförslag, vari förstnämnda betänkande utmynnar, upptages sålunda bland där förutsatta ändamål för ett planmässigt sparande exempelvis förvärv av bostad, grundande eller förkovran av jordbruk samt åldersförsörjning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

*Bilagor.***Kungl. Statskontoret.***Till Första kammarens tillfälliga utskott nr 2.*

Genom beslut den 14 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till Eder avgiva yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 225, om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten; och får ämbetsverket med anledning härav anföra följande.

Statskontoret vill erinra om att såväl bostadssociala utredningen som befolkningskommissionen under senaste tid framlagt förslag i syfte att stimulera till ökad sparverksamhet samt att dessa förslag, över vilka statskontoret avgivit yttranden den 23 december 1935 respektive den 13 februari 1936, avse att befrämja ett regelbundet sparande jämväl inom den befolkningsgrupp, varom här är fråga.

I sina ovanberörda utlåtanden har statskontoret närmare framhållit de synpunkter, som enligt ämbetsverkets mening borde läggas å förevarande spörsmål. Ämbetsverket, som därvid gjorde gällande, att sparintresset i första hand borde främjas på frivillighetens och upplysningens väg, avstyrkte från denna utgångspunkt föreslagna tvångs- och vittgående lagstiftningsåtgärder samt framhöll såsom ett naturligare och riktigare medel till befordran av sparsamheten, att våra sparinstitut av skilda slag, närmast sparbankerna och postsparbanken, borde fortsätta och, eventuellt med stöd från det allmännas sida, ytterligare utveckla den sparpropaganda, som redan sedan flera år tillbaka med framgång bedrives.

Statskontoret, som vidhåller den uppfattning, åt vilken ämbetsverket sålunda givit uttryck, kan icke ansluta sig till den i den föreliggande motionen utvecklade tankegången, som går ut på startandet av en särskild, statsunderstödd sparverksamhet till förmån för en viss, avgränsad befolkningsgrupp, helst som därvid förutsättes, att staten i detta samband skulle i rent benefik väg lämna tillskott till enskilda medborgares kapitalbildning. Ämbetsverket finner icke, att en efter sådana linjer anordnad sparrörelse vore sund och riktig.

På grund härav och under erinran tillika, att — såsom framgår av vad ovan anförts — åtgärder till sparverksamhetens främjande redan äro under övervägande hos Kungl. Maj:t, får statskontoret som sin mening uttala, att föreliggande motion icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 mars 1936.

K. BERGENDAL.

E. Johnsson.

/ Sture Dyberg.

Kungl. Generalpoststyrelsen.*Till Riksdagens första kammarens tillfälliga utskott nr 2.*

I skrivelse den 14 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt generalpoststyrelsen att till Eder avgiva yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 225, vari ifrågasattes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att användas till i motionen närmare angivna ändamål. Till åttlydnad härav får generalpoststyrelsen, som icke ansett sig böra ingå på motionens socialpolitiska sida eller på dess realiserbarhet i övrigt, beträffande den tekniska utformningen av förslaget värdsamt anföra följande.

Såsom motionärerna påpeka har redan 1930 års riksdag motionsvis förelagts ett i allt väsentligt likartat förslag som det nu föreliggande. Mot detta förslag invändes, att man icke syntes kunna påräkna vare sig arbetarnas eller arbetsgivarnas medverkan. Arbetarna skulle nämligen anse, att den föreslagna anordningen endast utgjorde ett surrogat för en önskvärd löneförbättring, och arbetsgivarna kunde icke beräknas bliva villiga att påtaga sig några nya pålagor. Vidare syntes inrättandet av dessa intresse- eller sparkassor möta stora tekniska och ekonomiska svårigheter och måhända nödvändigöra tillskapandet av en dyrbar organisation. Riksdagen avskog också motionen.

Ifråga om förvaltningen och uppbörden av medlen hava årets motionärer tänkt sig, att detta skulle ske under statens kontroll i samverkan med enskilda försäkringsbolag och sparbanker. Även en sådan organisation torde ställa sig dyrbar, då densamma nödvändiggör inrättandet av ett nytt statligt kontrollorgan.

Generalpoststyrelsen finner för sin del, att det skulle ställa sig väsentligt billigare, om administrationen av denna rörelse förlades till ett eller flera redan förefintliga statliga organ. Ett skäl varför ortssparbankernas medverkan icke kan anses lämpligt för projektets genomförande är den stora rörligheten inom den arbetaregrupp, varom här är fråga, vilket vid ärendets tidigare behandling särskilt framhållits. Postverket har genom sina organ postsparbanken, postgirot och statens intressekontor möjlighet att utan större kostnader åtaga sig såväl uppbörden som förvaltningen av medlen. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att postsparbanken alltsedan år 1914 förmedlar uppbörden av de avgifter, på vilka den frivilliga folkpensionsförsäkringen grundar sig, samt att genom inrättandet av statens intressekontor ett institut tillkommit, som trots att anslutningen till detsamma är helt frivillig visat sig besitta stora möjligheter när det gäller ett regelbundet sparande och ett metodiskt ordnande av den enskilde löntagarens ekonomi. Denna intressekontorsrörelse är även baserad på arbetsgivarnas medverkan, enär arbetsgivarna i regel ombesörja inbetalningarna av de belopp, som efter överenskommelse med de anställda avdragas vid avlöningstillfällena.

Huruvida vid den nu föreslagna anordningen inbetalningarna av arbetarnas och arbetsgivarnas insatser böra verkställas direkt till statens intressekontor eller insättas å särskilda postsparbanksböcker, vilket kan ske vid vilken postanstalt som helst, liksom ock frågan om formerna för utanord-

andet av det eventuella statsbidraget är en detalj, som i förekommande fall torde bli förämål för närmare utredning. Förvaltningen av de medel, som hopbringas och eventuellt fonderas, synes lämpligen kunna anförtros åt postsparbanken.

Motionärerna föreslå, att de insatta medlen skulle komma den anställde till godo vid övertagande av eget jordbruk eller på ålderdomen genom att omvandlas till livränta. De utbetalningar, som i samband därmed måste verkställas, och återbetalningarna av de egna insatserna, när dylika återbetalningar skola äga rum, kunna utan svårighet ombesörjas av postsparbanken. Vad avsättningen till pension beträffar synes det icke lämpligt, att postsparbanken fungerar såsom pensions- eller livränteanstalt, utan torde det böra uppdragas åt pensionsstyrelsen att handlägga denna försäkrings-tekniska detalj, sedan postsparbanken dit överfört innestående tillgodohavanden. Därest vid en eventuell utredning sådana skäl skulle framkomma att det ansåges lämpligare att pensionsstyrelsen även åtog sig förvaltningen av medlen, kunde postsparbanken, genom vilken uppbörden i alla händelser borde äga rum, årligen inleverera de insatta medlen till pensionsstyrelsen. Detta tillvägagångssätt tillämpas redan nu beträffande avgifterna till den frivilliga pensionsförsäkringen.

Under hänvisning till vad ovan anförts vill generalpoststyrelsen framhålla, att den icke finner det vare sig önskvärt eller behövt att nya organ tillskapas för realiserandet av den i motionen framlagda planen, utan anser styrelsen, att samma resultat kan ernås genom anlåtande av de redan förefintliga statliga organen, postverket och pensionsstyrelsen.

Stockholm den 13 mars 1936.

Kungl. Generalpoststyrelsen.

ANDERS ÖRNE.

H. G. Holmström.

Stockholm den 14 mars 1936.

Till Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskott.

Över en av herr Bagge m. fl. väckt motion, nr 225, om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och från staten har Kungl. Maj:t, på anhållan av utskottet, genom remiss den 14 februari 1936 anbefallt socialstyrelsen att före den 15 mars 1936 till Utskottet avgiva utlåtande; och får socialstyrelsen i anledning härav anföra följande.

Motionärernas önskemål att söka underlätta lantarbetares strävanden att genom ordnad sparverksamhet bli självständiga jordbrukare eller på annat sätt sörja för sin ålderdom måste anses ur många synpunkter betydelsefullt och behjärtansvärt. Också hava förslag i denna riktning sedan länge varit under diskussion, varvid man i allmänhet byggt på det vid enstaka lantgårdar av gammalt tillämpade förfarandet, att arbetsgivaren genom individuella bidrag understöder och uppmuntrar sparverksamhet från de anställdas sida.

Det så vitt bekant första försöket att i större skala och för mera allmänt bruk organisera sparverksamhet i samarbete mellan lantarbetsgivare och lantarbetare innebar ett av Sveriges allmänna lantbrukssällskap genom särskilda kommitterade år 1918 framlagt förslag till upprättande av en jordbrukets egnahems- och livränteanstalt. Denna anstalt skulle ha till ändamål att verka för det svenska jordbrukets främjande genom att söka förskaffa åt jordbruket en fast, pålitlig och välsituerad arbetarstam samt bidra till densamma höjande i ekonomiskt, socialt och etiskt hänseende. För detta ändamål skulle anstalten söka

1) befordra jordbruksarbetarnas sparsamhet genom insättningar av medel uti lämplig bankinrättning;

2) verka för att jordbruksarbetare beredas tillfälle att medelst sålunda erhållna sparmedel förvärva eget hem eller annat självständigt jordbruk eller vid viss uppnådd ålder (t. ex. 55 år) utfallande kapital samt livränta;

3) bereda jordbruksarbetare tillfälle att uti lämplig försäkringsinrättning erhålla försäkring för dödsfall och varaktig arbetsförmåga; samt

4) verka för tidsenliga reformer beträffande jordbruksarbetarnas utbildnings-, bostads-, löne-, arbets- och levnadsförhållanden.

Anstaltens styrelse skulle utses av Kungl. Maj:t för en tid av tre år och bestå av ordförande och sex ledamöter, av vilka tre skulle anses representera lantarbetsgivarna och tre lantarbetarna. Styrelsen borde med sig adjungera en ledamot från den bankinrättning och en från den försäkringsinrättning, med vilka styrelsen träffar överenskommelse om samarbete. För verksamheten i orterna skulle styrelsen för varje län utse en nämnd bestående av ordförande och två ledamöter, av vilka senare en borde företräda arbetsgivarnas och en arbetarnas intressen.

Den sålunda planerade anstalten kom icke till stånd. Härtill torde särskilt ha medverkat den omständigheten, att jordbruket inom några år drabbades av en ekonomisk depression, som blev mycket ihållande och långvarig. Vidare lär ha inverkat, att betydande förändringar inträtt i fråga om lantarbetarnas löneförhållanden, i det att dels arbetslönerna i allmänhet efter år 1920 nedgingo med 40—50 %, dels förskjutningar inträffade mellan löneläget för olika lantarbetargrupper. Ur här ifrågavarande synpunkt bör särskilt uppmärksammas, att medan enligt socialstyrelsens lönestatistik omkring år 1918 ogifta tjänare hade till och med något högre genomsnittlig kontantlön än gifta kördrängar (689 resp. 646 kr.), relationen sedermera förändrades därhän, att de ogifta tjänarna numera ha i genomsnitt c:a 100 kr. lägre kontantlön per år än de gifta (år 1935 551 resp. 649 kr.). Dylika löneförändringar äro givetvis av stor betydelse för möjligheten att bland lantarbetare organisera sparverksamhet, då denna här som annorstädes särskilt borde äga rum i ungdomsåren, innan familjeförsörjningskostnaderna bliva betungande.

Ett nytt förslag till organiserad sparverksamhet innehölls i tvenne vid 1930 års riksdag framlagda likalydande motioner (nr 229 i första och 375 i andra kammaren), vilka åsyftade, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av frågan om inrättande — genom ömsesidiga frivilliga insatser av arbetsgivare och arbetare samt med statligt understöd — av intressekassor med syfte att underlätta jordbruksarbetares övergång till självständiga brukare och främja deras sparverksamhet för ålderdomen. Motionerna vunno ej riksdagens bifall, varvid ett betydelsefullt skäl synes varit, att såväl Svenska lantarbetarförbundet och Svenska lantarbetsgivarnas centralförening som även Svenska sparbanksföreningen ställt sig

avvisande till förslaget, särskilt med hänsyn till svårigheterna att erhålla tillräcklig anslutning till den ifrågasatta intressekassan, varjämte betänkligheter anförts mot tillskapande av en ny central organisation för uppsamling av sparmedel.

Den nu föreliggande motionen överensstämmer, såsom i densamma också framhålles, till tankegång och syfte i allt väsentligt med nämnda motioner. En nyhet innebär det dock, att statens insats, vilken i de tidigare motionerna tänkts mera i form av premier utan återbetalningsskyldighet vid grundande av egna jordbruk eller som visst stöd till jordbruksarbetare, som uttogo sitt kapital eller använde räntan därav till pension, nu utvidgats till att avse regelmässiga årliga bidrag, detta måhända i syfte att kompensera verknin-garna av inlåningsräntans starka nedgång under mellantiden.

Socialstyrelsen kan för sin del icke undgå att framföra betänkligheter mot ett sålunda ifrågasatt regelmässigt statsbidrag till vissa arbetargrupper, vilket till viss mån kan anses ha karaktär av lönefyllnad. I de förslag till organiserad sparverksamhet, vilka nyligen framlagts av bostadsproduktions-sakkunniga (icke, som i motionen anges, bostadssociala utredningen) samt av befolkningskommissionen, har ej heller föreslagits direkt statssubvention för detta ändamål. I sina över dessa förslag avgivna yttranden har socialstyrelsen hållit före, att ifrågasatt medverkan från statens sida för åstadkommande av dylikt målsparande företrädesvis borde äga rum på lagstiftningens och upplysningens väg, medan själva sparverksamheten lämpligen syntes bära organiseras i frivillighetens form, exempelvis i anslutning till de sparklubbar, som under medverkan av sparbanksföreningens propaganda-avdelning organiserats vid vissa sparbanker. Åtminstone i några fall lära sparklubbar ha anordnats på sådant sätt, att de utgöras av arbetare på samma arbetsplats. En dylik sparverksamhet i fria former synes kunna anordnas med tillämpning av även den i motionen framförda principen om bidrag från ej blott lantarbetare utan även lantarbetsgivare.

Därest den av motionärerna åsyftade utredningen anses bära komma till stånd, synas nu berörda vidare synpunkter angående organiserad sparverksamhet från olika befolkningsgruppers sida och särskilt beträffande ungdomen bära komma under övervägande.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

Kungl. Pensionsstyrelsen
Stockholm 7.

Till Riksdagens första kammars tillfälliga utskott nr 2.

I skrivelse den 14 februari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt pensionsstyrelsen att till utskottet avgiva yttrande över motionen nr 225 i första kammaren om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten.

Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

I motionen förordas utredning angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig

att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att underlätta möjligheterna till övertagande av eget jordbruk eller till försörjning vid arbetsoförmåga eller ålderdom.

Beträffande först frågan om försörjning vid ålderdom eller tidigare inträffad arbetsoförmåga — vilken fråga närmast berör pensionsstyrelsens verksamhetsområde — får styrelsen erinra om att den nya lagstiftningen om folkpensionering erbjuder väsentligt större förmåner än vad den nuvarande lagstiftningen medger. Därest tvenne makars årsinkomst icke överstiger 200 kronor, kunna de, om de båda erlagt allenast lägsta avgift, 6 kronor, under den tid av 48 år, de varit i avgiftspliktig ålder, i folkpension erhålla tillsammans nära 700 kronor (grundpensioner 140 kr., 10 % å erlagda avgifter kr. 57: 60 och tilläggspensioner 500 kr., summa kr. 697: 60). Pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock utan samband med olycksfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, räknas ej såsom inkomst, i den mån beloppet sammanlagt icke överstiger 300 kronor per person. Två äkta makar kunna sålunda även om de hava 200 kronors inkomst av t. ex. fastighet eller kapital samt vardera 300 kronor på grund av t. ex. förutvarande arbetsanställningar eller frivillig pensionsförsäkring erhålla en sammanlagd folkpension å nyssnämnda belopp kr. 697: 60.

Enligt pensionsstyrelsens förmenande bör detta belopp — särskilt om det något utökas med frivillig pension, bidrag från förutvarande arbetsgivare, avkastning å sparkapital, bostadsförmån eller dylikt — kunna å den rena landsbygden förslå att bereda en om ock torftig försörjning på ålderdomen eller vid stadigvarande arbetsoförmåga. Motionärerna själva synas hava givit uttryck för samma uppfattning, då de i motiveringen för sitt förslag — churu med en uppskattning av pensionsbeloppet, vilken såsom av det föregående framgår i och för sig icke är riktig — uttalat, att, då man och hustru erhöle tillsammans närmare 350 kronor i folkpension, det skulle »erfordras endast en livränta av ett par tre hundra kronor, — — — för att de, åtminstone om de ha en liten stuga, skola kunna draga sig fram någorlunda drägligt».

Sådan frivillig pension, som ovan antytts, kan på fördelaktiga och lämpliga villkor erhållas genom utnyttjande av den av pensionsstyrelsen bedrivna frivilliga försäkringen. Dylik försäkring kan upptagas vid rikets samtliga postanstalter, där även avgiftsbetalningen verkställles till belopp och å tider, som kunna avpassas efter omständigheterna. Intet hindrar, att en arbetsgivare, som därom träffat överenskommelse med hos honom anställd arbetare, verkställer insättningar å den senares försäkringsbok.

Genom den nya folkpensioneringen och den därtill anknutna frivilliga försäkringen hava sålunda statsmakterna på ett praktiskt och ganska effektivt sätt redan sört för icke minst lantarbetarnas försörjning vid inträffad invaliditet och ålderdom; och det vill synas styrelsen som om andra statliga åtgärder i sådant syfte icke skulle vara av behovet påkallade.

Vad därefter angår det ifrågasatta sparandet för övertagande av eget jordbruk, är detta ett spörsmål, som visserligen icke omedelbart berör pensionsstyrelsens verksamhetsområde. Styrelsen vill dock i detta avseende erinra om den statliga verksamhet av betydande mått, som i vårt land redan bedrives för främjande av egnahemsbildning bland annat för jordbrukare, och de stödåtgärder i övrigt, som särskilt på senare år vidtagits av det allmänna för att befordra tillkomsten och fortbeståndet av mindre jordbruk.

På grund härav lär den kapitalinsättning, som numera kräves av den som skall övertaga ett mindre jordbruk, väsentligt understiga vad tidigare erfordrats för samma ändamål. Därest emellertid en särskild sparverksamhet för ändamålet skulle anses av behov påkallad, synes den lösning av denna fråga i samverkan med sparbankerna, som anvisats av Svenska sparbanksföreningens styrelse i dess yttrande över de vid 1930 års riksdag i samma ämne väckta motionerna, vara förtjänt av beaktande.

I nu förevarande motion har mera antydningssvis framhållits förefintligheten av ett visst samband mellan den däri föreslagna utredningen och den utredning — avseende sparande på en bredare front och i anslutning till sparbankernas verksamhet för vissa s. k. sparmål — vilken utmynnat i bostadsproduktionssakkunnigas under år 1935 framlagda förslag till lag om sparföreningar. Visserligen avvisa motionärerna tanken på en sammankoppling av de två utredningarna. Men enligt styrelsens åsikt måste båda dessa frågor, därest de över huvud finnas böra vinna statsmakternas beaktande, anses hava ett så nära inre sammanhang med varandra, att man väl svårigen kan tänka sig en prövning av dem var för sig. Därjämte må framhållas, att en del av de erinringar, som av hörda myndigheter, bland andra pensionsstyrelsen, på sin tid framfördes mot bostadsproduktionssakkunnigas ovan nämnda förslag, synas äga viss giltighet även beträffande den utredning, som avses med nu förevarande motion.

I ärendets handläggning hava utom undertecknade deltagit byråcheferna Broberg, Telander, Lindberg och Östlind.

Stockholm den 12 mars 1936.

HUGO ELLIOT.

Ferd. Schager.

Kungl. Sparbanksinspektionen
Stockholm.

Till Riksdagens Första kammarens tillfälliga utskott nr 2.

Genom remiss från socialdepartementet den 14 februari 1936 har sparbanksinspektionen anbefallts att avgiva yttrande över en inom riksdagens första kammare av herr Bagge m. fl. väckt motion, nr 225, om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten. Med anledning härav får inspektionen anföra följande.

Det i motionen framställda förslaget avser att utgöra ett led i strävandena att förbättra de i jordbruket anställdas belägenhet. Syftet är att på grundval av frivilliga tillskott av de anställda och deras arbetsgivare samt medverkan av staten ordna en särskild sparverksamhet, som skulle komma de anställda till godo antingen vid övertagandet av eget jordbruk eller för ålderdomen, eventuellt också vid arbetsoförhet.

Ett sunt bedrivet sparande är utan tvivel ett viktigt medel för tryggheten av individernas välbefinnande och därmed även av väsentligt värde ur samhälls- synpunkt. I medvetande härom hava såväl de enskilda sparbankerna som postsparbanken ägnat betydande arbete och kostnader åt att främja samsamhetstankens utveckling. Bland annat hava för underlättande av ett

planmässigt sparande sparklubbar upprättats på arbetsplatser samt hos föreningar och organisationer av olika slag, sålunda även hos vissa jordbrukarungdomens sammanslutningar. Jämväl må erinras om att den s. k. befolkningskommissionen framlagt förslag i syfte att nu berörda strävanden, i vad de avse personer i ungdomsåren, skola komma i åtnjutande av uppmuntran från statens sida.

Det torde finnas anledning förvänta, att den verksamhet till främjande av planmässigt sparande, som enligt det nyss sagda utövas av enskilda sparbanker och postsparbanken, icke minst skall komma jordbrukets arbetare till godo. I anslutning härtill hyser sparbanksinspektionen den uppfattningen, att det fortsatta arbetet för en utveckling av lantarbetarnas sparverksamhet på ett tillfyllestgörande sätt kan handhavas av redan befintliga institutioner, utan att nya organ härför äro av nöden.

Enligt förslaget skulle icke blott arbetsgivare utan även staten genom tillskott bidra till lantarbetarnas sparande. Det torde icke ankomma på sparbanksinspektionen att uttala sig om lämpligheten av ett dylikt bidrag från statens sida, vilket finge karaktär av subvention åt jordbruket.

I motionen förutsattes, att, även om motionens syfte vinner riksdagens bifall, förslaget vidare utformning göres till föremål för särskild utredning. Med hänsyn härtill finner sparbanksinspektionen icke anledning att nu uppehålla sig vid förslagens detaljer.

Stockholm den 12 mars 1936.

OLOF EDSMAN.

| *Yngve Ericsson.*

Till Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskott.

Sedan Utskottet berett Svenska sparbanksföreningens styrelse tillfälle att inkomma med yttrande över av herr Bagge m. fl. väckt motion om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten, får styrelsen anföra följande.

I det yttrande styrelsen avgav till vederbörande utskott över de av motionärerna omnämnda 1930 års motioner med förslag i likartat syfte, ansåg sig styrelsen böra avstyrka förslaget, enär den organisation, som då föreslogs, enligt styrelsens mening icke borde komma till stånd. Såsom en tänkbar möjlighet att förverkliga förslaget syftemål angav styrelsen därvid, att sparbank inom orten eller en större sparbank inom länet kunde omhändertaga idéen och söka sätta densamma i funktion. Motionerna föranledde ej någon åtgärd.

Efter framförande av 1930 års motioner har emellertid, såsom de nuvarande motionärerna framhållit, tillkommit vissa moment, ägnade att stärka skälen för att komma lantarbetarna till stöd. Sålunda har sedan 1930 räntnivån sjunkit så avsevärt, ått fara föreligger att sparsamhetslusten avtager, särskilt i denna kategori med dess förhållandevis små kontantinkomster. Vidare har frågan om organiserad sparverksamhet varit föremål för statlig utredning, och det förslag, som därutinnan framlagts, innebär ett erkännande, ehuru i annan form, åt motionärernas syften. Slutligen betonas, att lösningen av folkpensioneringsfrågan vid fjolårets riksdag givit en fastare

grundval än tidigare att bygga ett frivilligt på ömsesidiga insatser baserat pensioneringssystem på. Det kan ej förnekas, att nu anförda förhållanden äro värda beaktande.

Syftet med nu föreliggande motion måste givetvis från såväl lantarbetarnas och deras arbetsgivares som samhällets synpunkt betecknas såsom gott. Måhända skulle en utredning kunna åstadkomma uppslag till en lycklig lösning. För sparbankernas vidkommande är styrelsen övertygad, att sparbankerna med hänsyn till de intressen, det här gäller att befordra, skola, i den mån ett kommande förslag anknyter organisationen till deras verksamhet, söka göra sitt bästa för realiserande av planmässigt sparande i motionens syfte. Sparbankerna hava redan på olika håll bildat s. k. sparklubbar i samverkan med jordbrukareungdomens föreningar. Dessa organisationer, som på de trakter, där sådana uppbyggts, omfattas med stort intresse, arbeta under mycket enkla former och hava till uppgift att regelbundet vecko- eller månadsvis mottaga småbesparingar, som för envar till rörelsen ansluten person insättas å särskild sparbanksbok. På så sätt tillvaratagas småbelopp, som den enskilde eljest icke själv skulle kommit sig för att deponera. Måhända kunde, eventuellt med bistånd av staten, en utveckling av sparande i denna form ernås, utan att därvid behövde anlitas den vidlyftiga och kostsamma apparat, som bildandet av över hela landet spridda särskilda sparkassor skulle kräva. Även om föreslagen utredning icke skulle komma till stånd, torde man kunna påräkna, att sparbankerna själva mera allmänt skola upptaga denna nya form av organiserat sparande, då densamma synes kunna innebära en naturlig utveckling av det organiserade sparande bland barn och ungdom, som sparbankerna redan genomfört i hela vårt land.

Stockholm den 13 mars 1936.

För Svenska sparbanksföreningens styrelse:

VICTOR SCHNEIDER.

/ Bo Kollberg.

Svenska Lantarbetgivarnes Central-
förening.

Till Riksdagens Första Kammares andra tillfälliga utskott.

Sedan Utskottet berett Svenska Lantarbetgivarnes Centralförening tillfälle att avgiva yttrande över en inom Första Kammarerna av herr Bagge m. fl. väckt och till utskottet hänvisad motion nr 225 angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, får Centralföreningen anföra följande:

År 1930 framlades i riksdagen ett förslag till inrättande av sparkassor för lantarbetare, vilket i stort sett överensstämde med den nu framställda motionen. Sedan 1930 års motion hänvisats till utskottsbehandling, inhämtade båda kamrarnas tillfälliga utskott bl. a. Svenska Lantarbetgivarnes Centralförenings och Svenska Lantarbetareförbundets yttrande.

Centralföreningen avstyrkte i sitt yttrande ej direkt den begärda utredningen men framhöll, att mycket små utsikter syntes föreligga att kunna

intressera parterna för anslutning till de föreslagna sparkassorna, vad arbetsgivarna beträffade särskilt med hänsyn till det rådande krisläget inom jordbruket.

Lantarbetareförbundet å sin sida avstyrkte i fräna ordalag förslaget.

Under de sex år, som förflutit, sedan förslaget senast förelåg till behandling, ha förhållandena i viss mån ändrats. Visserligen är jordbrukets ekonomiska läge ännu på långt när icke tillfredsställande. Det förefaller dock som om statsmakterna numera i någon mån fått ögonen öppnade för det obestridliga faktum, att en utökning av lantarbetarnas förmåner — hur önskvärd den än må vara ur sociala synpunkter — ej kan genomföras utan en motsvarande höjning av jordbrukets räntabilitet. Det synes därför finnas anledning att ur synpunkten av nu rådande förhållanden taga frågan om den begärda utredningen under förnyad prövning.

Motionärerna framhålla inledningsvis angelägenheten av att det skapas sådana villkor för jordbruksnäringen, att de medgiva förbättrande av lantarbetarnas ställning, särskilt genom åtgärder, som syfta till att främja arbetarnas övergång till självständiga brukare och sätta dem i stånd att med tillhjälp av den nu ökade folkpensionen sörja för sin ålderdom, så att de ej behöva omhändertagas av det allmänna.

Centralföreningen ansluter sig helt till motionärernas sålunda uttalade uppfattning i den mån det innebär, att en förbättring av lantarbetarnas ställning på angivet sätt är ett samhälleligt önskemål, men Centralföreningen vill med bestämdhet understryka, att en förhöjning av lantarbetarnas löner — och som en sådan måste arbetsgivarnas bidragande till sparkasserörelsen betecknas — nödvändigtvis måste kompenseras av höjda priser på jordbrukets produkter, vare sig höjningen kan ernås genom jordbrukarnas egna åtgöranden och under inverkan av ett förändrat internationellt marknadsläge eller, såsom för närvarande är fallet, måste åvagas genom statliga stödåtgärder.

Tages ej denna synpunkt i betraktande vid sparkasseförslagets eventuella genomförande, måste Centralföreningen såsom sin mening framhålla, att det ekonomiska läget inom jordbruket fortfarande torde utgöra ett allvarligt hinder, när det gäller att intressera parterna å ömse sidor för en livligare anslutning till tanken.

Om däremot nu framförda synpunkt vinner nödigt beaktande, förmenar Centralföreningen, att åtskilliga skäl tala för att *en utredning i frågan bör komma till stånd*.

Till ledning för en sådan utredning vill Centralföreningen framhålla följande synpunkter:

Det är av vikt, att såväl arbetsgivares som arbetares anslutning till sparkassorna göres fullt frivillig; icke blott formellt utan även i den praktiska tillämpningen. Det måste därför tillses, att inga direkta eller indirekta påtryckningsmedel må komma till användning.

Den i motionen framförda principen, att arbetaren själv bör bidra med huvudparten av den årliga insatsen, synes Centralföreningen vara fullt riktig. Arbetsgivaren och staten böra å sin sida bidra med sinsemellan lika delar.

Motionärerna utgå ifrån att arbetsgivarens insatser icke skola till honom återbetalas, i det fall att arbetaren övergår till annan verksamhet än jordbruksarbete, medan däremot arbetaren i sådant fall skall hava rätt att återbekomma vad han själv inbetalat. Det synes icke finnas någon grundad anledning till att ej i sådant fall likställa arbetaren med arbetsgivaren och staten. Arbetarens insatser äro i lika hög grad som arbetsgivarens och sta-

tens att betrakta som en premie för ett allmänt stärkande av jordbruksarbetarnas ekonomiska ställning. Det torde vara att underkänna lantarbetarens samhälleliga ansvarskänsla och solidaritet mot forna yrkeskamrater, då man vill sätta honom i undantagsställning.

Om en fondbildning skall ske, och åtskilliga skäl tala onekligen för behovet av en sådan, synes sålunda, för det fall, att arbetaren lämnar jordbruksarbetet, samtliga tillskjutande parters bidrag böra överföras till fonden i fråga.

För att befrämja sparandet bör tilldelningen av fondmedel göras, icke med en för alla lika summa, utan med belopp, som stå i viss relation till de av arbetaren inbetalade avgiftssummorna. I den mån egnahemsbildandet må anses mera önskvärt än ålderdomspensionering, bör dessutom utdelning av fondmedel ske till större belopp i det fall att arbetare, då han lämnar tjänsten, övergår till självständigt jordbruk, än i det fall att han låter sig ålderspensioneras.

Om en arbetare, som är ansluten till sparkassa, erhåller ny anställning hos arbetsgivare, vilken icke för sin del vill lämna tillskott till kassan, bör givetvis statsbidraget alltfört utgå. Starka skäl synas dessutom tala för att i sådana fall utdelning av fondmedlen göres såsom ersättning för arbetsgivarens felande insatser. Därigenom skulle för arbetarens vidkommande undanröjas olägenheten av att vissa arbetsgivare ställa sig ovilliga mot sparkasserörelsen.

Det måste givetvis fastslås, att arbetsgivaren skall bliva löst från sitt åtagande att tillskjuta medel, så snart arbetaren upphör med sina insättningar.

Om arbetsgivaren under anställningsåret upphör med jordbruket, bör han, därest den nye ägaren eller brukaren icke vill övertaga hans gentemot arbetaren åtagna förpliktelser i här förevarande avseende, vara löst från densamma, även om överenskommelsen gällt anställningstiden i dess helhet.

Stockholm den 14 mars 1936.

Svenska Lantarbetareförbundet.

A. H. CARELL.

Svenska Lantarbetareförbundet.

Stockholm den 11 mars 1936.

Till Första Kammarens tillfälliga utskott nr 2, Riksdagen, Stockholm.

Svenska Lantarbetareförbundet, som beretts tillfälle att avgiva yttrande i anledning av en inom Första Kammaren av herr Bagge m. fl. väckt motion angående inrättandet av frivilliga sparkassar för lantarbetare, får härmed följande.

Motionärernas påpekande att det i första hand måste vara angeläget att kunna skapa sådana villkor för jordbruksnäringen att de medgiva att lantarbetarna komma i åtnjutande av en lön, som bereder dem ungefär samma ställning som industriens arbetare, kan förbundet ansluta sig till. De senaste åren ha även från riksdagens sida åtgärder i sådant syfte vidtagits, men

ändock lever det stora flertalet lantarbetare under existensminimum. Motionärerna ha även omnämmt de knappa omständigheter i vilka lantarbetarna leva, vilka omständigheter gör att lantarbetarna sakna möjlighet att samla någon sparad penning.

Givetvis kan det vara till nytta för lantarbetarna att kunna skaffa sig eget jordbruk och att sörja för sin ålderdom, men anse vi, att lantarbetarna för närvarande själva sakna möjlighet att bidra till realiserandet av dessa önskemål. Vi tro även, att arbetsgivarna, med tanke på, att det på vissa håll är förknippat med svårigheter att erhålla och utfå avtalad lön, icke utan vidare äro hågade att lämna bidrag i enlighet med motionen.

Svenska Lantarbetareförbundet får därför med åberopande av ovanstående föreslå avstyrkande av motionen.

För Svenska Lantarbetareförbundet

H. SANDER.

Ordförande.
